

GOLDLITE ONLINE EDUCATIONAL SERVICES

Maswali ya Kisasa ya

Fasihi Simulizi

kwa Shule za Upili

SEHEMU A

MASWALI YA KISASA

SEHEMU B

MASWALI YA MADA ZOTE ZA FASIHI SIMULIZI

Nakala hii imetayarishwa na Bwana Chepkwony

**Kwa majibu na nakala zote za kiswahili
wasiliana nasi kupitia nambari:**

0724351706 au 0726960003

KNEC COMPLIANT

MASWALI YA KISASA YA FASIHI SIMULIZI

SEHEMU A

1. *Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali*

1. Angole angole mwanangu

Mwanangu nakuchombeza

Nakuchombeza ulale

Ulale ukiamka

Nikupikie ubwabwa

Na mchuzi wa papa

Ukilia waniliza, wanikumbusha

Ukiwa wa baba na mama

2. Baba na mama watende

Ilimu kunikatizia

Ng'ombe, mbuzi kupokea

Kunioza dumu kongwe

Haliuki na halende

Kazi kupiga matonge

3. Likingia mvunguni

Lavunjavunja vikombe

Likilala kitandani

Languruma kama gombe

- a) Bainisha kipera cha utungo huu. Thibitisha. (alama 2)
- b) Eleza ujumbe unaofumbwa katika wimbo huu. (alama 5)
- c) Tambua mbinu za kifani ambazo zimetumiwa kuwasilisha utungo huu. (alama 3)
- d) dBainisha shughuli mojambo ya kijamii na ya kiuchumi ambazo huendelezwa katika jamii ya utungo huu. (alama 2)
- e) Unakusudia kukusanya data kuhusu kipera hiki. Eleza manufaa manne ya kutumia mahojiano. (alama 4)
- f) Kipera hiki kinazidi kufifia katika jamii yako. Fafanua njia nne ambazo jamii ya kisasa inaweza kutumia kukuza na kuendeleza kipera hiki. (alama 4)

2. *Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali*

“Mwanangu, dunia haitaki papara. Ikiwa unataka kufanikiwa katika mustakabali wako kuwa mtoto mtiifu na mwongofu. Kumbuka kuwa asiye funzwa na mamaye hufunzwa na ulimwengu...”

- a) Tambua na ueleze kipera hiki cha fasihi (alama 2)
- b) Eleza sifa tatu za kipera hiki. (alama 3)
- c) Fafanua dhima tano za kipera hiki katika jamii. (alama 5)
- d) Fanani anawezaje kuihusisha hadhira katika usimulizi wake? (alama 4)
- e) Eleza utaratibu unao fuatwa wakati wa kutega na kutegua vitendawili. (alama 6)

3. *Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali yanayofuata*

Katiechi Analia, Katiechi Analia

Choi lausaliti undani wake

Undani ambao ameuficha kwa miaka na mikaka

Undani ambao japo anachelea kutangaza asije akaonekana apendaye chongo...

Itabidi kuutoa, kuumwaga mtama

Na kiini cha chozi hili ni kwamba imewadia

Imewadia siku ya siku kanisani kwenda,

Kujitia pingu

Kujitia pingu, pingu za aushi

Je, hakuyataka haya?

Hakupania yapakata kama mwanagenzi,

Apatakavyo malaika mikononi pake?

Kwani basi analovya, kidari kwa maji chumvi?

Shavu lake laini, kuwa kijivu kwa shaka?

Ama ni yano mapenzi yalomlelea?

Mapenzi alopalia kwa miaka na dahari?

Kipi kinokwinamisha,

Kwa tewengu kukubwaga?

Ama ni majukumu kuhofia mwenzetu?

Ni adha za ulezi?

Ni hofu ya kutelekezwa?

Jikoni kuachwa jukumu la kawaida?
Ama ni ugeni kwa nasaba uso asili unokuuguza?
Je, ni mazoea unochelea kuacha?
Ama ni uzito wa nanga ua huba?
Kipi, sema ewe mwenzangu, sema.

Nikahi ni sitara
Usumbufu kuepuka vipanga na mwewe
Ndoa huneemesha na jina kukupa utatukukuka kimwana
Shujaa ukapata wa kukulinda
Miliki ni hakikisho kutoka kwa dume hata katika mauko,
Penzi halali kupata, na warithi kuambulia,
Wa kiume kukufaa
Silie mwana silie,
Watutia simanzi
Waitia ndoa doa, nuksani kukuandamia.

Wavyele mpeni Baraka
Mashangazi mtemeeni mate
Viganjani kumiminia pumzi zenu za neema
Ndoa yake kutengenea
Maumbu acheni
Kulengwa na machozi
Mwamliza zaidi, unyonge kumtia
Baba mtu mshike kondooyo,
Mwongoze kidesturi, madhabahu karibia,
Mkabidhi mkweo, mwenzi wake wa maisha.

Ndiye takayekuwa fahali, simba atakuwa kikaida
Amri tatoa yeye, malkia kufuata,
Utashi wake tatimizwa, ndivyo sheria inenavyo
Bila yeye kutamka mtamba aandamwi na sahibu
Tampenda ewe kindi, tanyenyekea bila kulalama

Penzi talinda wewe, wengine sije paramia
Kukupoka mwamba wako!

- a) Ainisha utungo huu kimaudhui. Alama 1
 - b) Eleza sifa **tatu** za utungo huu. Alama 3
 - c) Chambua mitindo katika utungo huu. Alama 4
 - d) Unanuia kuwasilisha utungo huu jukwani, tathmini vipengele **sita** ambavyo utavizingatia ili kufanikisha mawasilisho yako. Alama 6
 - e) Eleza manufaa **manne** ya ndoa kutokana na wimbo huu. Alama 4
 - f) Jamii ina matarajio yepi kuhusu wanandoa? Alama 4
4. Niaje wazungu wanaweza kutunza vitu vikajaa kwenye friji. Yani nimeweka soda mbili tu kweye friji lakini akili haitulii hadi nizinywe. Niko sebuleni nazunguka tu. Najaribu kuwaza vitu vingine lakini wapi akili inaniambia 'My friend, kunywa soda.'
- a) Bainisha kipera cha utungo huu (alama1)
 - b) Fafanua aina tatu za taswira zilizotumika katika kifungu hiki (alama3)
 - c) Utanzu wa kipera hiki huweza kuchukua nafasi muhimu katika fasihi simulizi. Thibitisha kwa hoja zozote sita (alama6)
 - d) Ufanisi wa uwasilishaji wa utanzu huu unategemea fanani. Teteta kauli hii. (alama5)
 - e) Ni changamoto zipi zinaweza kumkabili mwanafasihi mtafiti nyanjani? (alama5)

5. **Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali**

Hapo zamani za kale Nyani alikuwa rafiki wa kufa kuzikana na Bafe. "Mjukuu wangu sijui kama umewahi kuwazia urafiki wa aina hii; ule wa mmoja wao akijikwaa dole anayeuhisi uchungu wenyewe ni mwenzake."

Wanyama hawa waliishi pamoja kwa amani na upendo. Walisaidiana wakati wa dhiki na wakati wa furaha. Walisaidiana na wakati wa masika na wakati wa kiangazi. La Nyani lilikuwa la Bafe na la Bafe lilikuwa la Nyani. Ulifika wakati ambapo wanyama wote walikumbwa na ngambi ya chakula kutokana na kiangazi kilichoselelea nchini mwao kwa takribani miezi minane.

"Njaa hii itatusafirisha jongomeo," akasema Nyani akiwa ameshika tama.

"Usiwe na wasiwasi ndugu!" akasema Bafe, "Nina hakika kwamba Mwenyezi Mungu hatatuacha tuangamie pamoja na aila zetu."

Kutokana na uchechefu huu wa chakula, Nyani na Bafe pamoja na vikembe wao walikula hadi chakula kile walichokuwa wameweka akiba na kukimaliza. Sasa kuiona kesho ilibaki mikononi mwa Mungu alivyokuwa ametakadamu kusema Bafe kwa maana wanyama walianza kupukutika mmoja baada ya mwingine kama majani makavu msimu wa kiangazi. Msitu wote ulijaa nyamafu.

Nyani alipoona kuwa huenda akakata kamba aliamua kula mayai ya sahibuye Bafe wakati alipokuwa ameenda kuhemera ili angalau apate chakula cha kupunguza mng'ato wa njaa. Bafe aliporudi, Nyani alimpiga mafamba kwamba kuchakuro aliyavamia mayai yake na kuyala lakini Bafe hakuridishwa na jibu hili. Aliona hila katika jibu la Nyani na kutaka kubaini ukweli kwani ukweli unapodhihiri uongo hujitenga.

Nyani alipomwona Bafe akimkaribia ili kukinusa kinywa chake, alianza kutoroka bila kukimbizwa na yeyote. Kutoroka kwake kulimthibitishia Bafe kuwa Nyani ndiye aliyekula mayai yake, hivyo akaamua kumfuata unyounyo akiwa amepandwa na kiruu mithili ya Mbogo aliyejeruhiwa usasini. Nyani alikimbia na kujibanza kwenye jiti aina ya bobo liliokuwa karibu na jito lililojaa Ngwena na Viboko.

Bafe aliutumia uwezo wake wa kunusa na kugundua alikojificha Nyani. Nyani alipomwona Bafe akiukwea mti, alishikwa na mtapo na kuanza kutetemeka kama dondoo aliyevamiwa na siafu. Alitamani kuchupa na kupiga kachombe kwenye yale maji male ili atorokee ng'ambo ya pili lakini akagundua kwamba Mamba walikuwa wamekenua meno yao wakimsubiri. Alipotaka kuchupia mti wa msonobari uliokuwa karibu naye, pia chui watatu walikuwa wamelalama kwenye matawi ya mti huo wakimsubiri mithili ya golikipa anayeusubiri mpira ili audake. Alipotamani kushuka, aligundua kwamba naye Bafe alikuwa akiupanda mti kwa kasi akiwa amefunua kinywa tayari kummeza. Je, ungekuwa Nyani, ungefanya nini?

(a) Huku ukitolea ithibati, ainisha ngano hii:

- i. Kimaudhui (alama 2)
- ii. Uhusika (alama 2)

(b) Tambua na ufafanue umuhimu wa mbinu za utambaji zilizotumika kufanikisha uwasilishaji wa ngano hii. (alama 6)

(c) Eleza manufaa ya kutumia mbinu ya mahojiano kukusanya data ya fasihi simulizi. (alama 5)

(d) Fafanua njia **tano** ambazo kwazo jamii ya kisasa inaendeleza utanzu wa hadithi. (alama 5)

6. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

“ Kwa taadhima na ruhusa yenu, wapenzi, ninasema hivi: kwamba thawabu ya mja ni sawasawa na jitihada na suna zake. Siku nyingi tumewinda. Na silalamiki kwa kuwa adinasi kwa kawaida huwinda mengi katika sayari hii kwa kadri ya haja na hekima yake. Hana budi, hata hivyo kutumia ubongo wake kwa namna ambavyo Jaliya alivyomkirimu. Naam! Kwa maana wenye hekima hunaswa kwenye hila zao. Nawaomba kwa hivyo mmakinike, pasiwe kwenu faraka bali mhitimu katika nia moja na ushauri mmoja katika ombi letu. Asenteni!”

Maswali

(a) Tambua kipera hiki. Fafanua jibu lako. (alama 2)

(b) Fafanua muundo wa kipera ulichosoma. (alama 3)

(c) Eleza njia zozote mbili ambazo mtafiti wa kipera hiki anaweza kutumia kukusanya data kukihusu. (alama 4)

(d) Taja changamoto moja kwa kila mbinu za ukusanyaji data ulizotaja katika swali la (c) (alama 2)

(e) Eleza nafasi ya fanani katika fasihi simulizi. (alama 4)

(f) Eleza sifa nne za mwasilishaji bora wa fasihi simulizi. (alama 5)

7. Mwanangu twaa waadhi

Uifungeto kwa uzi

Pamoja na yangu radhi

Uipe na taazizi

Mungu atakuhifadhi

Upate kuyangalia

Akuepue na balaa

Yangu utakaposhika

Mwanangu hutosumbuka

Twaa nikupe hirizi

Duniani utavuta

Na alihira utakia

La kwanda kamata dini

Faradhi usukhini

Na suna ikimhini

Ni wajibu kuitia

Pili uwe na adabu

Na ulimi wa thawabu

Uwe mtu mahabubu

Kule utakapoingia

La tatu uwe wa kusadiki

Uambiwalu ulitii

Mtu asoshika haki

Siandamene naye njiani.

- a) Kwa kutumia kigezo cha dhamira, ainisha kipera hiki. (A1.2)
- b) Jadili sifa za jamii ya utungo huu. (A1.4)
- c) Fafanua toni ya nafsi neni katika utungo huu. (A1.2)
- d) Jadili sifa za kimuundo zinazozingatiwa wakati wa uwasilishaji wa kipera hiki. (A1.3)
- e) Eleza mambo manne ambayo nafsi nenewa anafaa kuzingatia ili kufanikisha uwasilishaji wakipera hiki. (A1.4)
- f) Tungo za aina hii zinaendelea kufifia katika jamii yako. Fafanua hoja tano utakazotumia kuishawishi jamii yako kukinga dhidi ya hali hii. (A1.5)

8. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.

Malaika

Nakupenda malaika x2

Ningekuoa malaika...

Ningekuoa dada...

Nashindwa na mali sina wee...

Ningekuoa malaika x2

Pesa, zasumbua roho yangu x2

Nami niafanyeje, kijana mwenzio

Nashindwa na mali sina wee...

Ningekuoa malaika x2

- (a) Ainisha wimbo huu kwa kuzingatia kipengele cha maudhui. (alama 2)
- (b) Andika sifa **mbili** za jamii inayosawiriwa na wimbo huu. (alama 2)
- (c) Eleza mikakati **sita** ambayo mwimbaji angetumia kufanikisha uwasilishaji wa wimbo huu. (alama 6)
- (d) Unanuia kutumia mahojiano kukusanya habari kuhusu nyimbo za aina hii.
- Eleza manufaa **matano** ya kutumia mbinu hii. (alama 5)
 - Eleza changamoto **tano** za kutumia mbinu hii. (alama 5)

9. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali

Mfalme ana watoto wawili wa kiume na anataka mmoja wao amrithi. Kwa sababu hataki kupendelea yeyote, anawapa changamoto ya kukimbia hadi mji wa mbali kwa farasi wao. Yule ambaye farasi wake atafika mwisho ndiye atakayemrithi. Ndugu hawa wanazembea jangwani kwa siku kadha kwa sababu kila mmoja anataka kufika wa mwisho. Hatimaye wanakutana na mzee mwenye busara ambaye anawapa wosia. Wanapanda farasi upesi na kutoka mbio ili wafike kwenye mji wa mbali walioagizwa na baba yao. Je, Mzee mwenye busara aliwaambia nini?

- Tambua kijipera (alama 1)
 - Taja sifa za kijipera hiki (alama 4)
 - Wewe ni mmoja wanaowasilishiwa kipera hiki. Taja mambo Matano utakayoyafanya ufanikishe uwasilishaji huu. (alama 5)

b) Soma utungo ufuatao kisha hujibu maswali yanayofuata

Mtoto ni kito mzigo mzito

- Tambua kijitanzu (alama 1)
- Eleza manufaa ya kukirithisha kijitanzu hiki kwa vizazi vijavyo (alama 4)
- Kipera hiki kinaendelea kudidimia katika jamii yako eleza mbinu tano utakazotumia kukidimisha katika jamii yako. (alama 5)

10. Soma hadithi ifuatayo kisha ujibu maswali

Hapo zamani za kale Nyani alikuwa rafiki wa kufa kuzikana na Bafe. Mjuku wangu sijui kama umewahi kuwazia urafiki wa aina hii ;ule wa mmoja wao akijikwaa dole anayeuhisi uchungu wenyewe ni mwenzake.

Wanyama hawa waliishi pamoja kwa amani na upendo. Walisaidiana wakati wa dhiki na wakati wa furaha. Walisaidia na wakati wa masika wa kiangazi .La Nyani lilikuwa la Bafe na

la Bafe lilikuwa la Nyani. Ulifika wakati ambapo wanyama wote walikumbwa na ngambi ya chakula kutokana na kiangazi kilichoselea nchini mwao kwa takriban miezi minane.

“Njaa hii itatusafirisha jongomeo,” akasema Nyani akiwa ameshika tama.

“Usiwe na wasiwasi ndugu!” akasema Bafe, “Nina hakika kwamba Mwenyezi Mungu hatatuacha tuangamie pamoja na aila zetu.”

Kutokana na uchechefe huu wa chakula, Nyani na Bafe pamoja na vikembe wao walikuwa hadi chakula kile walichokuwa wameweka akiba na kukimaliza. Sasa kuiona kesho ilibaki mikononi mwa Mungu alivyokuwa ametakadamu kusema Bafe kwa maana wanyama walianza kupukutika mmoja baada ya mwingine kama majani makavu msimu wa kiangazi. Msitu wote ulijaa nyamafu.

Nyani alipoona kuwa huenda akakata kamba aliamua kula mayai ya saibuye Bafe wakati hadi chakula cha kupunguza mng’ato wa njaa. Bafe aliporudi, Nyani alimpiga mafamba kwamba kuchakuro aliyavamia mayai yake na kuyala lakini Bafe hakurudishwa na jibu hili. Aliona hila katika jibu la Nyani na kutaka kubaini ukweli kwani ukweli unapodhihiri uongo hujitenga. Nyani alipomwona Bafe akimkaribia ili kukinusa kinywa chake, alianza kutoroka bila kukimbizwa na yeyote. Kutoroka kwake kulimdhibitishia Bafe kuwa Nyani ndiye aliyekula mayai yake, hivyo akaamua kumfuata unyonyo akiwa amepandwa na kiruu mithili ya Mbogo aliyejeruhiwa usasini. Nyani alikimbia na kujibanza kwenye jiti aina ya bobo liliokuwa karibu na jito lililojaa Ngwena na Viboko.

Bafe aliutumia uwezo wake wa kunusa na kugundua alikojificha Nyani. Nyani alipomwona Bafe aliukwea mti, alishikwa na mtapo na kuanza kutetemeka kama dondoo aliyevamiwa na siafu. Alitamani kuchupa na kupiga kachombe kwenye yale maji male ili atoroke ng’ambo ya pili lakini akagundua kwamba Mamba walikuwa wamekenua meno yao wakimsubiri. Alipotaka kuchupia mti wa msonobari uliokuwa karibu naye, pia kwamba Chui watatu walikuwa wamelalama kwenye matawi ya mti huo wakimsubiri mithili ya golikipa anayesubiri mpira ilii audake. Alipotamani kushuka, aligundua kwamba naye Bafe alikuwa akiupanda mti kwa kasi akiwa amefunua kinywa tayari kummeza. Je, ungekuwa Nyani, ungefanya nini?

MASWALI

a) Hii ni ngano ya mtanziko. Thibitisha.

(alama 2)

- b) Fafanua mbinu sita ambazo mtambaji ametumia kuufanikisha uwasilishaji wa ngano hii. (alama 6)
- c) Eleza aina tatu za taswira zinazojitokeza katika ngano hii. (alama 3)
- d) Eleza majukumu manne ya fomula ya ufunguzi katika utungo huu. (alama 4)
- e) Wewe ni kati ya wanaotambiwa ngano ya aina hii. Fafanua mambo matano ambayo wewe na wenzako mnaweza kuchangia wakati wa utambaji. (alama 5)

11. Mababu zetu waliturihisha heshima, utu, utamaduni wa amani, imani na upendo.

Tunatambua nia yao njema ya kuona jamii ikiishi kwa utulivu, umoja, mshikamano na uelewano. Leo hii nyuso zetu zimesawijika. Nyuso zimeinama kwa matokeo mabaya ya kitendo cha ubinafsi, unyama na ukatili cha mmoja wetu. Kama jamii, kama watu wa ukoo wa Shani wa Miramba, tunajitenga na ila hii. Tunamkana Kaliko wa Ndaya. Damu yake si yetu. Tunakemea na kulaani kitendo chake cha ubakaji. Tunalaani umaluuni huu kwa kinywa kipana. Mababu zetu wamemkataa. Mungu wetu mwenye kutaka heri kwa waja wote atuepushe adhabu na ghadhabu yake. Tunaomba dua kwako Mungu wa Mlima mkuu uliovikwa kofia ya theluji na kutukuka. Yalinde mashamba yetu tupate mazao mazuri; ila iliyoingia kwetu isije na kiangazi. Mawindo ya usasi wetu yasitupotelee kutokana na kasoro hii. Tunaomba mito yetu isikauke tusikose kitoweo humo na maji kwa mifugo wetu. Bariki ukoo wetu mtukuka. Tubaki imara kama mwamba. Ukoo wetu ni nyota siku zote. Ndiyo ni nyota! Ukoo wa Shani wa Miramba udumu milele!

- a) Bainisha kipera cha utungo huu na utoe ushahidi wako. (alama 2)
- b) Taja sifa zozote tano za kipera hiki. (alama 5)
- c) Kipera hiki kina nafasi gani kwa jamii? (alama 5)
- d) Mwasilishaji wa kipera hiki anahitajika kuwa wasifu upi ili kukifanikisha? Fafanua kwa hoja tano. (alama 5)
- e) Jamii inayohusishwa kifunguni inajiendelezaji kiuchumi? (alama 3)

12. Soma wimbo huu ufuatao kisha ujibu maswali yanayofuatia kisha ujibu maswali yanayofuatia.

1. asiyetaka nimwoe kageni wa micheni

Anaweza kuteremsha jua alikalie

Lau siyo, amchukue chatu,

Amtumie kusuguliameno

2. sijawaahi kumwona mwingine kama yeye

Nikimwandama haniambii chochote

Kisa na sababu ni nyinyi mahsidi walionichongea

Mwacheni kama hanipendi aniambie yeye

3.kama inabidi ntumie hirizi

Nitaitumia ili kageni anipende

Pendo lake halinitoki moyoni

linanisakama na laniuaa

4.namwomba daktari ,aliye na dawa anipe

Anipe dawa si ya mauti bali ya mapenzi

Tafadhali daktari nitengenezee

Nahisi ni mashakani sababu ya lake penzi

a) Huku ukithibitisha jibu lako,eleza huu ni wimbo wa aina gani alama4

b) Tumia mifano maalumu kueleza sifa za utungo wa aina hii alama8

c) Fafanua mbinu mbiliza lugha zilizotumika katika wimbo huu alama4

d) Taja na ueleze amali kuhusu jamii zinazojitokeza katika wimbo huu alama4

13. Mimi ni Shikwekwe mwana wa Amuli

Ninaitwa simba mwana wa Matioli

Ningurumapo waoga hukimbilia mbali.

Ukali wangu washindana na pilipili

Nishikapo adui zangu

Hata wakibeba sime na mkuki

Hujinyia na kuomba samahani

Nimevikomoa vichaka vya msumbiji

Nimekomesha na Angola

majangili Mwana wa Amuli

nawika!

a)

i) Ainisha kipera cha utungo huu .(alama 2)

ii) Jadili sifa zinazopambanua tungo za aina hii za Fasihi simulizi. (alama 3)

iii) Bainisha mbinu za kimtindo zinazojitokeza kwenye dondoo hili.(alama 3)

b) “ wagombanao ndio wapatanao”

i) Andika kipera cha utungo ulioandikwa hapo juu. (alama 1)

ii) Tambua fani iliyotumika katika utungo huu (alama 2)

iii) Eleza muundo wa kipera hiki (alama 2)

c) Kipera hiki kina sifa ya utegemezi na huingiliaana na tanzu nyingine. Thibitisha.

(alama4)

d) Una nia ya kufanya utafiti kuhusu kipera hiki katika jamii fafaua mbinu

utakazotumia kuhifadhi kipera hiki kwa matumizi ya vizazi vijavyo. (alama3)

14. (a) Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.

Kila kukicha mashaka

Ni kero hili si haba

Mimi pendo la viraka, heri demu la mkoba

Ingawa mno nataka, kuishi nawe muhiba

Pendo viraka viraka

Litanishinda kuziba

Kamwe sitoshughulika

Nawaje wenye kuziba

Viumbe wanosifika, kwa fedha, chuma na shaba

Walostaarabika, si mimi wa tobatoba

Pendo viraka viraka

Litanishinda kuziba

Naapa sitojitweka

Limenichosha si haba

Nasomba vyangu viraka, nitie kwenye mkoba

Sikuye ya kuzinduka, mjinga hawi juba

Pendo viraka viraka

Litanishinda kuziba

i) Huu ni wimbo wa mapenzi. Thibitisha.

(alama 1)

ii) Eleza sifa **mbili** za nafsi nenea katika wimbo huu.

(alama 2)

iii) Fafaua mbinu **tatu** ambazo nafsini ametumia kufanikisha uwasilishaji wake.

(alama3)

iv) Eleza faida **nne** za kurithisha wimbo huu kwa vizazi vijavyo.

(alama 2)

(b) Unanua kufanya utafiti kuhusu utungo wa maigizo :-

i) Eleza hatua **tatu** utakazofuata katika utafiti wa utungo huu.

(alama 3)

ii) Unanua kutumia **hojaji** kutafitia utungo huu. Eleza **umuhimu** na **udhaifu** wa kutumia njia hii.

(alama 2)

(c) Bainisha toni ya utungo huu.

(alama 1)

(d) Fafaua mbinu **nne** ambazo nafsini itatumia kufanikisha uwasilishaji wake.

(alama 4)

(e) Eleza mambo ambayo yatapotea wimbo huu ukiandikwa.

(alama 3)

(f) Ingawa nyimbo zina faida kwa wanajamii, zina madhara pia. Yaeleze madhara manne.
(alama 2)

15. "Vijana wetu, nyinyi ni taa zetu na nawaomba mnisikilize kwa makini. Sisi kama wazazi wenu tumeona mengi katika ulimwengu huu. Madhumuni ya kuwaita hapa ni kuwashauri msijiunge kwenye mambo ya dunia pasi kutathmini madhara ya myafanyayo kisha mkaishia kulia kilio cha mbwa mdomo juju! Watiini wazazi wenu na msikize sana mashauri yako kwani mkikosa kuyasikia mtapigwa na fimbo ya dunia mje mjute baadaye. Daima iacheni dini iwe taa yenu, ibaki miguuni mwenu milele ndipo iwaangazie njia, mtofautishe jema na baya na linalofaa na lisilofaa. Sisi kama wazazi wenu tunawaomba mbadilishe mienendo ili muishi maisha mema. Nawatakia Baraka za Mola katika safari yenu ya maisha"

- a) Ainisha kitanzu hiki cha fasihi simulizi (ala 2)
- b) Eleza sifa tano zinazotambulisha kitanzu hiki cha fasihi simulizi (ala 5)
- c) Eleza muundo unaotumika katika uwasilishaji wa kitanzu hiki cha fasihi simulizi (ala 3)
- d) Fafanua majukumu yanayotekelezwa na kitanzu hiki katika jamii za kileo (ala 10)

16. Ma mkwe:

Lena, umekosea
Kutoroka nyumbani,
bila ruhusa
ya wazazi.
Si vyema.

Lena:

Sijakosea,
Tulisikilizana ila
Maagano, ma mkwe, wanayavunja wao,
Kulazimishwa sitaki, tena nikahi na jizee mithili ya babu!
Mie ngefanyaje?

Ma mkwe:

Ngeenda kwa mashangazi,
Wakuzungumzie kwa wazee,
Banati, rudi kwenu,
Ili uje vizuri,
Hapa kwangu hutakaa,
Lawama sitaki!

Lena:

Ma mkwe, sirudi,

Kwani penzi limenoga,
Kwani Nkosi ananipenda,
na mahari anayo,
wasinisinaye
Kwa jizee Karaha, siendi ng'o!

Ma mkwe:

Ole wako Lena,
adhabu yaja kama dhoruba,
Itakuangukia
Mwanangu rudi!

Lena:

Sawa ma mkwe, kesho mafungulia ng'ombe,
taondoka,
Ila, nakusihi, twende nawe!

- a) Tambua kipera kikuu kinachojitokeza katika utungo huu kwa kutolea sababu. (alama 1)
- b) Utungo huu unaweza kuwekwa katika tanzu mbili za fasihi simulizi. Zitambue.(alama 2)
- c) Eleza sifa tatu za kipera ulichokitambua. (alama 3)
- d) Bainisha toni ya kifungu hiki. (alama 2)
- e) Fafanua mgogoro katika utungo huu. (alama 2)
- f) Fafanua sifa mbili za mrejelewa katika utungo huu. (alama 2)
- g) Bainisha tamathali mbili za usemi katika kifungu hiki. (alama 2)
- h) Fafanua majukumu yoyote matatu ya watu wazima kwa kurejelea kifungu hiki.(alama 6)

17. Soma utungo ufuatao kasha ujibu maswali

Mimi ni Olichilamgwara
Olichilamgwara mwana mbee wa Ojilong
Ojilong wa Marukatipe
Wazee waliposhindwa
Nilivuka misitu milima na mito
Ni mimi jabali
Kipande cha jifya la mama
Nilipokuwa nalisha mifugo
Nilisikia baragumu inalia
Baragumu ya wito
Mifugo wa mtemi wamechukuliwa
Nikachukua mkuki wangu
Wenye kigumba cha mti

Nikachukua upanga wangu
 Wenye makali kama mmweso wa radi
 Upanga uliopasua pembe za nyati kwa dhoruba moja
 Ndipo nilipofyatuka kasi kama umeme
 Kufumba kufumbua nikawakaribia nduli
 Kusikia vishindi vyangu wakaanza kubabaika
 Kuona kifua changu cha manyoya ya kanga wakatetemeka
 Macho yangu makali kama kaa la moto yalipowatazama wakakimbia
 Mkuki wangu ulipaa kama umeme
 Wote wakalala
 Mifugo wakanifuata...
 Mko wapi vijana
 Mmekuwa kama majivu baada ya moto kuzimika?

- a) Tambua kipera ulichokisoma na udhibitishe jibu lako (al. 2)
- b) Tambua sifa za jamii zinazosawiriwa katika utungo huu (al. 2)
- c) Kwa kutoa mifano bainisha vipengele vine vya kimtindo vilivyotumiwa na nafsineni (al. 4)
- d) Fafanua sifa nne za kipera hiki (al. 4)
- e) Eleza mambo manne ambayo mtendaji wa kipera hiki anaweza kufanya ili kufanikisha utendaji wake. (al. 4)
- f) Fafanua mikakati ambayo jamii inaweza kutumia ili kuzuia tungo kama hizi kufifia (al. 4)

18. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.

Malaika
 Nakupenda malaika x2
 Ningekuoa malaika...
 Ningekuoa dada...
 Nashindwa na mali sina wee...

Ningekuoa malaika x2

Pesa, zasumbua roho yangu x2
 Nami niafanyeje, kijana mwenzio
 Nashindwa na mali sina wee...

Ningekuoa malaika x2

- a) Ainisha wimbo huu kwa kuzingatia kipengele cha maudhui. (alama 2)
- b) Andika sifa **mbili** za jamii inayosawiriwa na wimbo huu. (alama 2)
- c) Eleza mikakati **sita** ambayo mwimbaji angetumia kufanikisha uwasilishaji wa wimbo huu. (alama 6)
- d) Unanua kutumia mahojiano kukusanya habari kuhusu nyimbo za aina hii.
 - i) Eleza manufaa **matano** ya kutumia mbinu hii. (alama 5)
 - ii) Eleza changamoto **tano** za kutumia mbinu hii. (alama 5)

19. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.

Zimepita siku ayami

Siku chungu tangu giza lipotanda

Wakati lipotazama kwa kiwewe na shauku

Pumzisho kipania, roho kupigania

Ziraili alipokakamaa aushiyo kufakamia.

Nilikwita kwa sauti

Ela mpenzi hukunitika

Machoyo litunga mbele

Kumkabili huyu nduli

Nikabaki kunyongonya

Jaala kitumainia,

Mtima kijiinamia

Hatima kungojea.

Ya mwisho lipopumua,

Alfajiri ya kiza kuu

Nalidhani wanichezea,

Mizaha yako kawaida

Ljaribu kupulizia

Hewa toka langu pafu,

Tumaini kiniambia pumzi zangu takuhuisha

Sikujua hizo likuwa juhudi za mfa maji muhebi.

Macho libaki kutunduiya, tabasamuyo kitaraji
Kumbe mwenzangu kaniacha!
Ukiwa ulinivaa, ukungu ukatwandama
Pa kuegemea sikujua fundo chungu linisakama
Tabibu alipoingia na kutangaza rasmi mauko.

Ilikuwa kana kwamba ndo jana lipofunga nikahi,
Kumbukizi zilinijia kwa chozi teletele
Japo kifo ni faradhi ndwele hino halieleweki
Ama jicho la hasidi,
Limekuangaza jamani?
Koja hili ninalokuwekea,
Kando ya kasri hili la shakawa
Ni hakikisho toka kwangu, nitatamba sana njia
Kutafuta alotwendea kinyume kutupoka,
Mauko kutuletaya.

- a) (i) Ainisha utungo huu kwa kuzingatia kipengele cha maudhui. (alama 1)
(ii) Andika sababu **tatu** kuthibitisha jibu lako la a(i). (alama 3)
- b) Bainisha sifa **mbili** za jamii inayosawiriwa katika utungo huu. (alama 2)
- c) Fafanua vipengele **vinne** vya kimtindo ambavyo vimetumiwa kufanikisha uwasilishaji wa utungo huu. (alama 4)
- d) Tungo za aina hii zinaendelea kufifia katika jamii yako. Fafanua hoja **tano** utakazotumia kuishawishi jamii yako kuingia dhidi ya hali hii. (alama 5)
- e) Unanuia kutumia mbinu ya kushiriki kufanya utafiti kuhusu tungo za aina hii. Eleza sababu **tano** za kuchagua mbinu hii. (alama 5)

20. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.

Dunia hii ina matatizo x2
Watu wengi hawajajua
Ni dunia yataabu
Hata hivyo usijali.

Karibu malaika karibu x2
Mimi nikukaribishe
Kwa mikono yote miwili
Dunia mti mkavu.

Usilie mtoto usilie x2
Kwa kuiona dunia
Iliyo na masumbuko
Umebebwa miezi tisa.

- a) Huu ni wimbo wa aina gani? (alama 1)
b) Eleza ujumbe wa wimbo huu. (alama 2)
c) Eleza sifa za nyimbo za bembea . (alama 4)
d) Taja tanzu kuu nne za fasihi simulizi. (alama 4)
e) Unanuia kukusanya data za kipera kilicho hapo juu. Pendekeza njia tano utakazotumia. (alama 5)
f) Eleza changamoto nne utakazokumbana nazo katika kukusanya data zako. (alama 4)

21. Soma kifungu hiki kisha ujibu maswali

Hapo zamani za kale, Nyani na Mamba walikuwa marafiki wa kufa kuzikana. Watoto wao walipendana na kufaana kama ndugu wa toka nitoke. Familia ya Mamba aliishi mtoni nayo ya Nyani aliishi katika msitu uliokuwa maili thelathini kutoka mtoni. Kila mara marafiki hawa walitembeleana na kusaidiana kwa hali na mali. Kwa vile Mamba alikuwa mvuvi msahuhuri, aliweza kumwauni Nyani na aila yake kwa samaki wa aina mbalimbali. Nyani naye alimpelekea Mamba matunda na nafaka kutoka shambani mwake.

Urafiki wao ulikita mizizi na kunawiri Zaidi wakati Mamba alipokuja kwa Nyani kumposea mwanawe binti. Ukwe uliutilia viungo uhusiano wa Nyani na Mamba wakawa wanagandana kama kupe na mkia wa Ng'ombe. Wakatenda mengi pamoja. Wakazungumza ya kupwa na ya kujaa. Hakuna hata mmoja wao aliyetulia shaka uaminifu wa mwenzake. Wake zao nao walifuata kaida ya maji kufuata mkondo. Walikuwa masahibu wa chanda na pete.

Msimu mmoja wa mapukutiko ulishuhudia mabadiliko ya kudumu katika maisha ya Nyani na Mamba. Wakati huo, bahari ilichafuka si haba. Kazi ya Mamba ya uvuvi ikaanza kukabiliwa na majabali ya kila aina. Kila mara Mamba alipokwenda uvuvini, alirudi akichekelewa na nyavu zake. Hakuambulia chochote. Njaa ilianza kubisha hodi katika familia ya Mamba. Hali

hii ilitishia kuutia ufa urafiki kati ya Mamba na Nyani. Mamba alivamiwa na pepo ambaye hata yeye alishindwa kumfahamu. Kila mara alipomwona. Nyani au watoto wake alitamani kumdakia na kumla mzima mzima. Kadiri aalivyojaribu kujiasa dhidi ya fikira hii mbovu ndivyo moyo wake ulivyoendelea kumshauri, “Una njaa bwana, familia yako itaangamia. Je huoni rafiki yako na familia yake wanaweza kuwa kitoweo? Utaendelea kula wishwa hadi lini? Mbona huyo Nyani ambaye anajiita rafiki yako sasa amekata guu humu? Mbona haji tena kukutazama? Hata karafuu alizokuwa akikuletea ameacha kuleta. “Mamba akaanza kumshuku rafiki yake na akasadiki kuwa Nyani alikuwa mla naye tu.

Usiku mmoja baada ya kula mate na kujilaza kitandani mwake akihesabu nyota, wazo lilimjia. Alikata shauri kumlaghai rafiki yake wa miaka mingi ilia pate kujiokoa yeye na familia yake kutoka katika kinamasi cha njaa. Asubuhi yake alikwenda kwa Nyani akiwa amejinamia kwa jitimai. Alisema, “Rafiki yangu, jana tulipoagana nilipata tanzia. Mjumbe kutoka kijijini aliniarifu kuwa baba yangu ni mgonjwa mahututi. Alisema kwamba baba ananitaka nyumbani upesi,” Habari hizi zilimtia Nyani majonzi makuu. Alimwahidi Mamba kwamba wangeandamana pamoja. Kwa vile Nyani hangeweza kutembea majini, ilibidi abebwe na Mamba. Alipatwa na kichefuchefu na manyezi kila alipotazama bahari iliyojitandaza mbele yao kwa mbwembwe. Hata hivyo, Mamba alimhakikishia kuwa wangepata salama. Naye kwa Imani iliyotokana na urafiki na mazoea ya miaka mingi, alitulia.

Safari ilikuwa ndefu na yenye machovu yaliyomfanya Nyani kulala mgongoni mwa Mamba. Walipofika kwenye vina vya maji, Mamba aliamua kumpasulia mbarika Nyani. “Rafiki yangu, nimekuwa nikidhani wewe ni rafiki wa dhati, kumbe uzuri wako wa mkakasi? Mimi na wanangu tumetafunwa na njaa kwa miezi kadha sasa huku maghala yako yakishiba na kutapika chakula. Hujadiriki hata siku moja kuja kujua kama nimepata hata senti moja ya kusagia mkunguni. Jana usiku nilipokuwa nikiwazia hali yangu, niliotesha katika ndoto kwamba kama ningepata moyo wako na kuula, basi hali ya uhitaji ingeniishia. Moyo wangu unaniuma sana kukufanyia tendo hili, hata hivyo lisilo budi hutendwa.”

Nyani alipigwa na butwaa nusura moyo wenyewe ujikabidhi kwa Mamba. Hata hivyo, akili yake nyepesi ilifanya kazi. Alimwambia Mamba, “Ndugu yangu, pole sana ikiwa umekuwa unadhani sikujali. Kwa kweli, hata ungeniomba moyo wangu siku hizo ningekupa tu. Unajua tena sisi Nyani, Tumbili na Kima tuna mioyo mingi. Hata hivyo, nasikitika kuwa Mungu alituambia kuwa daima mioyo yetu itakaa mitini. Basi ndugu mpenzi, badala ya kuendelea na

safari hii, turudi pale mtini nikupe moyo wangu pamoja na mitatu ya wanangu kusudi uwalishe wanao na mkeo.”

Mamba akaingia mtegoni. Wakarudi hadi ufuoni. Kwa vile Mamba hakuweza kutoka majini, alibaki ufuoni akimngojea rafiki yake amletee mioyo.

Mamba alitunga macho yake kwenye ujia alioufuata Nyani akiomba pasitokee lolote la kumchelewesha Nyani. Matumbo yalimnguruma kwa njaa. Roho ikampapa kwa tumaini. Alingoja, akongoja, akangoja... wiki, mwezi, mwaka... Nyani hakurudi. Mamba akajua amepwaguliwa na Nyani. Akaapa kumtafuta kwa udi na ambari. Huo ukawa mwisho wa urafiki kati ya Nyani na Mamba. **Hadithi yangu inaishia hapo.**

- a) Tambua kipera cha utungo huu. Thibitisha. (alama 2)
- b) Tambua mbinu **sita** kimtindo alizotumia mtambaji wa utungo huu. (alama 6)
- c) Umepewa jukumu la kutamba ngano hii. Fafanua mambo **matano** muhimu utakayozingatia ili kufanikisha uwasilishaji wako. (alama 5)
- d) Fafanua umuhimu wa ngano hii katika jamii. (alama 3)
- e) Kwa kutoa hoja **nne** jadili umuhimu wa maneno yaliyokolezwa rangi katika utambaji wa ngano kama hizi. (alama 4)

22. Soma kifungu hiki kisha ujibu maswali

Ewe Mainga wa Ndumi
Siwe uloambia akina mama
Siku tulopiga foleni
Chakula cha msaada kupata
Turudishe vifaranga kwenye miji
Wageuke vijusi tena
Njaa isiwaangamize?

Siwe ulopita
Matusi ukitema
Chumvi na sukari kuturushia ja samadi?
Uhitaji wetu ukatutuma
Kuokota vihela uloturushia
Ukatununua, kura ukapata?
Sasa miaka mitano imetimia
Waja tulaghai tena

Mainga wa Ndumi huna lolote safari hii
Ubunge umekudondoka ukitazama
Wanyonge tumeamua
Kwingine kujaribu.

- a) Eleza aina ya kipera hiki. (alama 2)
- b) Huku ukitoa mifano, tambua mbinu za lugha nne zilizotumiwa katika utungo huu. (alama 8)
- c) Tambua nafsineni katika utungo huu. (alama 2)
- d) Fafanua toni ya utungo huu. (alama 2)
- e) Fafanua umuhimu wa kipera hiki. (alama 6)

23. Soma hadithi hii kisha ujibu maswali

Ilikuwa alfajiri yenye baridi. Umande ulitapakaa kote. Ukungu ulitanda hivi kwamba hungeweza kumuona mtu alikuwa hatua chache mbele yako. Ndovu alipoamka, alikuta fisi mlangoni pake. Fisi alikuwa amemlimia ndovu shamba lake, lakini alikuwa hajalipwa ujira wake.

Kila alipomwendea ndovu kwa ajili ya malipo yake, fisi alitiliwa huku na kutolewa kule. "Leo ni leo", fisi alimwambia ndovu. "Nimevumilia vya kutosha. Kila siku ninapokuja kuchukua pesa zangu, hukosi hadithi mpya ya kunisimulia. Leo sitoki hapa bila pesa zangu!"

Fisi alipomaliza kumwaga joto lake, ndovu alimwambia: "Sikiliza fisi. Mimi nimeheshimika kote kijijini. Naona haja yako ni kunivunja heshima –mbele ya familia yangu na wanakijiji kwa jumla. Sikulipi pesa zako, mpaka ujifunze kuwaheshimu wazee. Nakuamuru uondoke hapa mara moja, kabla sijakasirika! Nataka uende popote, unapofikiria kwamba unaweza kupata msaada. Ukienda kwa chifu, usisahau kwamba tunakunywa na yeye. Ukienda polisi, mkuu wa kituo amejaa tele mfukoni mwangu. Ukienda mahakamani, hakimtu tulisoma darasa moja. Popote uendapo, hakuna yeyote atakayekusikiliza"

"Zaidi ya hayo, hakuna yeyote atakayekuamini. Mimi naitwa Bwana pesa. Kwangu umeota mpesapesa na kustawi. Nani ataamini kwamba naweza kushindwa kulipa vijisenti vichache ninavyodaiwa na fisi?"

Fisi alisikiliza kwa makini majitapo ya ndovu. Aliamua kumpasulia ndovu mbarika: "Bwana ndovu najua kuwa wewe una nguvu na uwezo mkubwa wa kifedha. Lakini hayo yote mimi hayanihusu ni yako na familia yako. Sitakuruhusu unidhulumu kilicho haki yangu. Usiutumie uwezo uliopewa na Muumba kuwaonea na kuwanyanyasa maskini wasio mbele wala nyuma" alimaliza usemi wake na kuondoka huku machozi yakimdondoka.

Fisi alipofika nyumbani, aliwasimulia fisi wanyonge wenzake yaliyomsibu. Fisi walikusanyika na kulizingira boma la ndovu huku wakisema: “Tunataka haki itekelezwe! Dhuluma lazima ikome! Unyanyasaji lazima ukome!” Ndovu aliposikia kelele langoni mwake, alipiga simu kwenye kituo cha polisi.

Mara, kikosi cha polisi wa kupambana na ghasi kiliwasili. Fisi walipigwa mijeledi na kuezekwa marungu. Waliojifanya mabingwa walipigwa risasi. Fisi waliosalia walikimbilia makwao, huku wakichechemea kwa maumivu. Mpaka wa leo fisi wangali wanatembea kwa kuchechemea.

Maswali

- a) Usimulizi huu ni wa aina gani? Toa sababu. (alama 4)
- b) Eleza mtindo wa lugha uliotumika katika hadithi hii. (alama 4)
- c) Eleza sifa za ndovu katika hadithi hii. (alama 5)
- d) Fafanua jinsi kisa hiki kinavyo dhihirisha methali: ‘Mwenye nguvu mpishe’ (alama 4)
- e) Je, hadithi zina umuhimu gani katika jamii? (alama 3)

24. Soma kifungu hiki kisha ujibu maswali.

Hapo zamani paliondokea kuku na mwewe. Ndege hawa walikuwa masahibu wa kufa na kuzikana. Waliishi pamoja kwa miaka na mikaka. Walishirikiana na kusaidiana kwa lolote lilipotokea, la majonzi na furaha.

Walishirikiana katika kazi zote zilizowahusu. Kila mmoja wao alikuwa na bidii ya mchwa walipofanya kazi. Waligawanya kazi mbalimbali na kuzifanya bega kwa bega. Kazi ya mwewe ilikuwa kutafuta chakula chao cha kila siku naye kuku alikuwa na wajibu wa kuwalinda watoto wao. Alihitajika kuwapa chakula cha kutosha na kuhakikisha walitulia. Kuku pia alihitajika kuwaamsha wengine kulipokucha.

Siku moja, kuku na mwewe walialikwa katika karamu fulani na ndege wenzao. Walitarajia kwenda karamuni pamoja na watoto wao. Mwewe aliandaa wanawe na kuhakikisha kuwa walikuwa tayari kwa karamu hiyo kubwa. Katika harakati za maandalizi, Kuku naye aligundua kuwa vifaranga wake walikuwa na kucha ndefu zilizoonekana mbaya. Aliamua kumwomba mwewe wembe, “tafadhali nipe wembe nikatie kucha wanangu. “Haya chukua. Hakikisha umeurejesha, la sivyo..”

Alipoupokea wembe, alimshukuru rafikiye kisha akaanza kukata kucha za vifaranga wake. Alikata kucha za vifaranga watatu vizuri lakini alipokuwa akishughulikia wa nne, wembe ulimponyoka na kuanguka. Alijisemea kwa masikitiko, “Ole wangu mie, wembe wa mwewe nitaupata wapi? Mwewe alipomaliza kujitayarisha alimwita kuku waende karamuni.

Kuku aliyekuwa na wasiwasi alikataa kwenda huku akisingizia maumivu mwilini, mwewe aliwachukua wanawe na kujiendea karamuni.

Baada ya mwewe kuondoka, kuku alirudi nje na kuanza kuchakurachakura chini mahali alikuwa akiwakatia vifaranga kucha. Alitafuta hadi machweo bila kufua dafu. Mwenye wembe aliporudi alimuuliza,

“kulikoni ndugu kuku?”

“Ah, eh, wembe, wajua wembe wako u u u...”

“wembe umefanya nini? Isije kuwa umeupoteza!”

“kwa kweli ndio ume...potea”

“Aka! Hujui wewe huo wembe ni mmoja kama roho. Lazima nitwae fidia. Nitawala vifaranga wako mmoja mmoja hadi uniregeshee wembe wangu.”

Tangu siku hiyo kuku huchakurachakura chini akitafuta wembe wa mwewe naye mwewe huruka juu akiwasaka vifaranga vya kuku.

- a) Ainisha kipera hiki. Toa sababu. (alama 2)
- b) Eleza sifa za kipera umetambua hapo juu. (alama 5)
- c) Fafanua majukumu ya kipera hiki katika jamii. (alama 5)
- d) Fafanua mtindo katika kifungu hiki. (alama 4)
- e) Eleza sifa nne za fanani bora. (alama 4)

25. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali

Heri ujue mapema

Nasaba yetu haina woga

Woga haumei kwetu, humea kwa kina mamaku.

Tulichinja jogoo na fahali ili uwe mwanaume.

Ah! kisu cha ngariba ni kikali ajabu.

Iwapo utatikisa kichwacho.

Uhamie kwa wasotabiri,

Ama tukwite njeku.

Mpwangu kumbuka hili,

Wananume wa mlango wetu

Si waoga kwa kisu

Wao hukatwa mchana hadi usiku

Wala hawalalamiki.

Siku nilipokatwa

Nilisimama tisti

Nikacheka ngariba kwa tashtiti

Halikunitoka chozi.

Iwapo utapepesa kope

Wasichana wa kwetu na wa mbali

Wote watakucheka

Ubaki ukinuna.

Sembe umepokea

Na supu ya makongoro ukabugia

Sema unachotaka

Usije kunitia aibu

Maswali

- (a) Taja na uthibitishe shughuli zozote za jamii ya wimbo huu. (alama 4)
- (b) Ni nani mwimbaji wa wimbo huu na anawaambia nani? (alama 2)
- (c) Huu ni wimbo wa aina gani? Thibitisha. (alama 2)
- (d) Mwimbaji wa wimbo huu ana taasubi ya kiume .Thibitisha kauli hii. (alama 2)
- (e) Eleza wajibu wa nyimbo katika jamii. (alama 6)
- (f) Ijapokuwa nyimbo ni nzuri ,zina ubaya wake.Thibitisha kauli hii . (alama 4)

26. Tumia kifungu kifuatacho kujibu maswali yanayofuata

- a) Nyumbani mwetu mna papai lilioiva lakini siwezi kulichuma – ndugu wa kiume asimuo nduguye wa kike.
- i) Bainisha kipera kinachorejelewa (Al 1).
- ii) Andika shughuli moja ya Kijamii na moja ya Kiuchumi ambazo huendelezwa katika jamii ya utingo huu. (Al 2)
- iii) Eleza dhima nne za kipera kinachorejelewa katika jamii yako. (Al 4)
- iv) Wewe ni mwasilishaji wa kipera hiki jukwani. Eleza mambo manne ambayo utazingatia katika uwasilishaji wako. (Al 4)
- b) Umepeva jukumu la kukusanya data kuhusu michezo ya watoto ukitumia hojaji.
- i) Eleza manufaa manne ya kutumia mbinu hii. (ala. 4)
- ii) Eleza changamoto nne za kutumia mbinu hii. (ala. 4)
- c) Fafanua majukumu yoyote manne ya nyimbo katika jamii. (Al 4)

27. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Ndimi Chesirwo, kijana barubaru,

Ndume na gwiji, la ukoo mtukufu,
Najivunia umahiri, kusakata kandanda.

Tazama umbo langu, guu mithili ya jokovu,
Kifua cha miraba, weusi wa kijungu,
Wenzangu wanienzi, na hata kuduwaa.

Misuli ni tinginya,
Kijijini nasifika,
Wazee kunienzi,
Mabinti kunikabidhi.

Maswali

- (a) Tambua utungo huu na uthibitishe jibu lako. (alama 2)
- (b) Kwa kurejelea hoja zozote nane, jadili sifa za utungo uliotambua katika (a) (alama 8)
- (c) (i) Eleza maana ya maghani. (alama 1)
- (ii) Taja na ueleze tofauti za aina mbili za maghani. (alama 4)
- (d) Eleza jinsi jamii ya kisasa inavyojaribu kuendeleza fasihi simulizi. (alama 5)

28. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali:

Wanangu, mwanadamu lazima awe na malengo ya mambo anayohitaji kuyatekeleza siku za maisha yake duniani kabla ya maisha ya baada ya kifo. Ni lazima akumbuke kuwa si vyema akubali kufa kama kwamba hakuwahi kuishi duniani. Yaani, haifai kwa mtu yeyote kuondoka duniani na kuelekea peponi kuishi kwa starehe ama ahera kwa wale wanaokufa kabisa, bila kuacha lolote lenye mashiko duniani. Lazima kuhakikisha kwamba kuna bora, japo moja, ambalo waliosalia duniani watakukumbuka kwalo. Japo kiduchu tu. Ukiwa mwimbaji imba lau ubeti mmoja tu ukasikizwe wakati utakapokuwa umepumzika. Ukiwa kiongozi jenga daraja japo moja na kulizindua wewe. Mwili wako utakuwa umeondoka ila nafsi yako itasalia duniani kwa jina lako.

Ukiwa na mkono wa kuandika andika japo ubeti mmoja wa shairi. Kumbusha watu kuhusu umuhimu wa maisha na kuwaeleza kutenda mema kabla hawajaisha. Andika hata aya tatu za hadithi. Jihusishe katika mashindano maarufu japo ujue kuwa wahariri wataiangalia kazi yako na kusema, “Uchafu mtupu! Huyu hana talanta. Ameharibu wakati wake tu katika shindano hili la jumua nzima. Sisi tunasaka talanta! Huyu limbukeni anatuletea hapa ‘viswahili’ gani hivi visivyo na mkia wala kichwa hali mwenyewe si Mswahili? Potelea

jalalani! Huenda hata wakati mwingine kazi yako isisomwe ila wewe andika tu. Andika tena na tena. Andika. Andika usihofu. Bora tu usife kama hukuwahi kuishi. Zingatieni wosia wangu huu wanangu.

(Kutoka Riwaya: Hawakuziki Mama- Meja S. Bukachi)

- (a) Tambua kipera hiki cha fasihi simulizi. (Alama 2)
- (b) Fafanua vipengele kumi vya kimtindo ambavyo fanani ametumia katika uwasilishaji wake. (alama 10)
- (c) Eleza umuhimu wa kipera hiki katika jamii. (alama 3)
- (d) Wewe ni kati ya wanaopewa kipera hiki. Fafanua mambo matano ambayo wewe na wenzako mnaweza kufanya wakati wa kutolewa. (alama 5)

29. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.

Mimi ni morani
Nguli aliyekamilika
Nishatoka kumrarua simba dume
Kwa hii mikono miwili
Mimi ni shujaa asiyekanyanga kwa woga
Wala kubabaika
Simba mwenyewe ameungama
Mkuki wangu ni shahidi.

Mimi ni Jabali mtetemesha ardhi
Azma yangu hairudi nyuma
Nguvu zangu hazimithiliki
Sina mzaha wala dhihaka
Mimi ni jasiri
Ngao ndio hii hapa mkononi ni Fumo nilirithi
Kujikinga na kulinda hadhi yangu
Yu wapi mwingine shujaa?

Mawali.

- a) (i) Andika aina ya sifo hii. (alama 1)
- (ii) Toa sababu **nne** kuthibitisha jibu lako la (i) hapo juu. (alama 2)
- (iii) Tambua mbinu **mbili** la lugha zilizotumiwa katika utungo huu. (alama 2)
- b) (i) Eleza sifa **saba** za utungo huu. (alama 7)

(ii) Tungo za aina hii zinaendelea kufifia katika jamii nyingi. Fafanua kwa hoja **nane** sababu za hali hii. (alama 8)

30. Soma maagizo yafuatayo kisha ujibu maswali

(Alfajiri kuu. Vijana wanazunguka kinu, vifua wazi. Nyusoni wamepakwa masizi na aina ya tope jeupe. Wako katikati yam situ. Mzee Jando ameketi kwenye namna yam to wa nyasi.)

Mzee Jando: (Akiwahiza) haraka! Ongezeni kasi! Zunguka! Haya imbeni, barobaro!

Vijana: jua lachomoza!

Muda umefika wa mbegu kuatika!

Ichipuke na kuzalisha matunda!

Ni leo, ni sasa!

Mzee Jando: haya ketini sasa

Vijana: (Vijana wanaketi katika mistari huku wameshikana mikono mabegani)

Mzee Jando: tulisema mume nini?

Vijana: (kwa pamoja na kwa sauti ya dhati)

Mume ni kazi

Sio ubazazi

Ale jasho lake!

Mzee Jando: Sawa kabisa, je mume ni nani?

Vijana: Ni mlinzi wa jamii

Ni mfano mwema wa jitihada

Apambane na adui

Atende wajibu na maadili

Mzee Jando: Jambo linalovunja umoja!

Vijana: Likumbatiwe na kufunzwa hata watoto wachanga!

Mzee Jando: Haya, semeni wenyewe leo!

Vijana: Leo tumkomaa, si watoto tena

Tumetimia barobaro kamili

Sisi ni stadi

Sisi ni wapevu!

Tayari kwa majukumu ya kujenga jamii

Sisi ni tegemeo la umma

Sisi ndio chimbuko la wema

Maadili na upendo

Mzee Jando: Nakubali mko tayari. Haya tuendeleo na ada zetu zingine. Kijembe kukidhihaki!

Vijana: (Wanasimama kijasiri na kurindimisha sauti) Tuko tayari
kuingia utuuzima!

- a) Bainisha kipera cha maigizo kinachorelelewa. Thibitisha jibu lako kwa mifano mine. (al 5)
- b) Fafanua matarajio sita ya utuuzima kwa mujibu wa maigizo haya. (al 6)
- c) Eleza mbinu nne za sanaa ambazo waigizaji wamezitumia katika kuwasilisha maigizo haya. (al 4)
- d) Unanua kukusanya data kuhusu kupera hiki, fafanua mbinu sita utakazotumia kukusanyia data huku ukionyesha sababu za utenzi wako. (al 5)
31. (a) *”Mwanangu nakuomba uzingatie uadilifu maishani uongofu ni nuru ya mustakabali wa kila mtu...”*
- i) Tambua kipera na utanzu wa tungo hili (al. 2)
- ii) Kwa kutumia hoja **mbili** eleza muundo wa kipera hiki (al. 2)
- iii) Fafanua sifa **nane** za kipera hiki (al.8)
- (b) Eleza vikwazo **vinane** vy a ukuaji wa fasihi simulizi. (al.8)
32. Dunia hadaa, ulimwengu shujaa. Mnachohitaji mlipofikia, ni ujasiri wa simba kuyakabili maisha. Adabu na bidii yenu leo, ni miche itakayozaa matunda, matunda matamu ya maisha mema kesho. Sitaki muziandame nyendo potovu. Mtakuwa mnajiponza wenyewe; na hilo litakuwa sawa na kuutumbukiza mustakabali wenu kwenye shimo lenye kina kirefu na giza totoro. Jueni ujana ni moshi na ukienda haurudi.
- a) i) Tambua kipera hiki na utoe ithibati. (Alama 2)
- ii) Ni sifa zipi za kipera hiki zilizojitokeza hapom juu. Eleza kikamilifu (alama 5)
- b) Misimu hutumia mbinu anuwai katika uundaji wake. Taja tano na utolee mifano mwafaka.. (Alama 5)
- c) Eleza mbinu ambazo ungetumia kufanikisha kipera hiki. (Alama 8)
33. *Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali.*
- Asiyemjua mjua alionwe atamjua
Namjuza kwa sifa zake alizokuwa nazo
Alisimika ufalme uliosifiwa
Akawa shujaa asiyetishwa
- (a) Tambua kipera hiki (alama 1)
- (b) Fafanua sifa tano za kipera hiki (alama 5)
- (c) Tambua aina ya miviga katika jamii ya kisasa (alama 3)
- (d) Fafanua njia za kuimarisha fasihi simulizi katika ulimwengu wa kisasa. (alama 5)

- (e) Kwa kurejelea vigezo vitatu onyesha umuhimu wa fani katika kufanikisha usimulizi wa hadithi za fasihi simulizi. (alama 6)

34. “Magwiji wa uwanda mpana wa tamaduni za Kiafrika: wazee walioila chumvi wakabobea katika falsafa za turathi zetu, maghuluma wenye misuli tinginya na vifua vya mfumbata vinavyostahimili hujuma za kila nui na malaika wa kike uliosheheni mizinga na chemichemi ya urembo, nawasabahi. Wa zamani waliamba kuwa mwacha mila ni mtuma. Turathi zetu ni uhai. Turathi zetu ni msingi wa ubinadamu wetu. Turathi zetu zinabeba mustakabali wetu. Tuzienzi kama tuenzivyo asali.”

- a) (i) Tambua kipera cha utanzu wa mazungumzo kinachohusishwa na kifungu hiki.

(alama 1)

- (ii) Thibitisha jibu lako katika (i) kwa mifano yoyote **mitatu**. (alama 3)

- b) Iwapo umehudhuria utendaji wa kipera hiki nyanjani eleza sifa **tano** za mtendaji utakazoziona zisizojitokeza kwenye kifungu. (alama 5)

- c) Taja na kueleza miktadha **minne** ambamo kipera hiki kinaweza kutumiwa katika jamii ya kisasa. (alama 4)

- d) Andika sifa zozote **nne** za jamii ya nafsi neni katika utungo huu. (alama 4)

- e) Eleza njia **tatu** za ukusanyaji wa data unazoweza kutumia kukusanya data kuhusu kipera hiki. (alama 3)

35. a) Wewe ni mwigizaji wa michezo ya jukwaani. Eleza mambo sita ambayo utazingatia ili kufanikisha uigizaji wako. (alama 6)

- b) Mbinu ya uigaji sauti ina umuhimu gani katika fasihi simulizi: (alama 4)

- c) **Soma utungo ufuatayo kisha ujibu maswali.** (alama 10)

Mwananguuu , ni wewe kweli !

ndimi niliyekupa uhai mwana unoringia,

Anokufanya upite ukinitemea mate,

Chakula kuninyima, wajukuu kunikataza ushirika,

Miungu na waone uchungu wangu,

Radhi zao wasiwahi kukupa

Laana wakumiminie,

Uje kuzaliwa mara mia na wanao,

Usiwahi kufurahia hata siku moja pato lao,

Watalokupa likuletee simanzi badala ya furaha,

Wakazamwano wasikuuguze katika utu uzimawake

(kutoka – Fani ya Fasihi Simulizi)

- i)** Tambua kipera hiki cha Fasihi simulizi (alama 1)
- ii)** Eleza sifa zozote nne za kipera hiki cha Fasihi Simulizi (alama 4)
- iii)** Eleza kwa kutoa ithibati jinsia ya nafsineni? (alama 1)
- iv)** Fafanua umuhimu wa kipera ulichokitaja hapo juu katika jamii. (alama 4)

36. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Hawa wanifuatao wananicha,
kwa ukoo wangu mtukufu
kawa jadi yenye majagina
wa mioyo na vitendo
wananicha,

Kwa kuwa wa kwanza kijijini
kuvishwa taji
kwa mabuku kubukua
kwa kuwa jogoo wa kwanza
kuwika kwenye anga za ilimu
idhini nikakabidhiwa,
ya tafiti kuendeleza
mamlaka nikapewa
ya kuwaza kwa niaba ya jamii.

Hawa wanifuatao wananicha
kwa kuweza
kuvyaza mikakati
ya kukabiliana na ulitima walonipagaza
kwa ndoto zangu za ujana kuzima.

- a)** Tambua kipera hiki cha fasihi simulizi. (alama 1)
- b)** Kwa kurejelea kifungu hiki taja sababu tatu kwa jibu lako. (alama 3)
- c)** Bainisha vipengele viwili vya kimtindo katika kifungu hiki. (alama 2)
- d)** Eleza sifa sita bainifu za kipera hiki. (alama 6)
- e)** Kipera hiki kinaendelea kudidimia katika jamii yako. Eleza hoja nne utakazotumia kuishawishi jamii yako kuinga hali hii. (alama 4)

f) Fafanua umuhimu wa kipera hiki katika jamii.

(alama 4)

37. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Malaika nakupenda Malaika

Malaika nakupenda Malaika

Nami nifanyeje?

Kijana mwenzio

Nashindwa na mali sina we!

Ningekuoa Malaika

Pesa zasumbua moyo wangu

Pesa zasumbua moyo wangu

Nami nifanyeje?

Kijana mwenzio

Nashindwa na mali sina wee

Ningekuoa Malaika

- a) Tambua utungo huu. (alama 1)
- b) Thibitisha jibu la (a) . (alama 2)
- c) Tambua nafsini katika utungo huu. (alama 1)
- d) Eleza tona inayojitokeza katika utungo huu. (alama 2)
- e) Umealikwa kuwasilisha utungo huu mbele ya wanafunzi wa shule yako. Taja mambo sita utakayozingatia ili kufanikisha uwasilishaji huu. (alama 6)
- f) Tambua na uthibitishe shughuli mbili za kijamii zinazojitokeza katika utungo. (alama 2)
- g) Taja mbinu **mbili** za kimtindo zilizotumika katika utungo. (alama 2)
- h) Eleza dhima ya utungo wa aina hii katika jamii. (alama 4)

38. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali yanayofuata.

Mabibi na mabwana, ndugu na marafiki hamjambo! Nimefika hapa leo kushuhudia sherehe za vijana hao wanaofuzu kuingia utu uzimani. Tangu jadi mababu zetu waliandaa sherehe kama hizi ili kuwaandaa vijana wao kukabiliana na maisha ya usoni. Wanangu, utu uzima hautokani tu na viviga au kisu cha ngariba. Ni matendo na tabia. Naam, ni matendo na tabia. Katika jamii ya sasa watu humpima mtu kutokana na ufanifu wake kiuchumi, kielimu na kijamii. Mtu asiye na mali yake hubezwa kwa kutofanya bidii inavyostahili. Hivyo basi, nawashauri vijana

wanaofuzu leo kuwa, mnafaa kutia bidii masomoni ili mustakabali wenu uwe mzuri. Katika nyakati zetu, ubingwa wetu ulipimwa katika fani ya vita na ngoma. Ungewasikia wanaume wakijisifu kwa wimbo wakisema:

Ooh ooh ooh!

Mimi ni chuma inayoishi

Ningiapo vitani, macho yangu tu huwafisha wengi.

Viganja vyangu vimeiletea jamii yetu fahari

Wananiita Ngao.

Juzi ngomani niliwapiku wote

Wanawali waliniangukia kwa kutaka uchumba

Nani mwingine kama Ngao?

Hata hivyo, hali katika jamii ya sasa ni tofauti. Ngoma imekuwa nyenzo ya burudani tu. Navyo vita vya kikabila vimepitwa na wakati. Wanaopigana aghalabu huchukiliwa hatua kali za kisheria. Elimu ni silaha ya pekee. Elimu itawafungulia milango ya heri. Ndugu na marafiki, nawaomba nyote muwasisitizie vijana hao umuhimu wa kuwatii walimu wao na kutia bidii masomoni watakaporudi shuleni. Msisite kuwaadhibu wanapokosea. Ni muhimu kukumbuka kuwa, mchelea mwana kulia hulia mwenyewe. Tulisimuliwa na bibi kuwa, hapo zamani za kale mwanamke fulani alificha mnyama hatari aliyekuwa akifukuzwa na mashujaa wa jamii. Baada ya mashujaa hao kuondoka, mnyama huyo alimla mwanamke huyo. Ingawa ni hadithi, kisa hicho kinatufunzwa kuwa, hatufai kuficha matendo mabaya ya wanetu. Tuwarekebishe mapema.

Nikimaliza naomba kuwajua vijana hawa kuwa, tohara siyo ufunguo wa ulevi. Inahuzunisha kuwakuta vijana wadogo wamelala matopeni kwa kushindwa kutembea kutokana na ulevi. Wengine hubaki pale hadi asubuhi wakitumbuizwa na milio ya vyura. Nina matumaini kuwa, kundi hili litakuwa tofauti. Asanteni kwa kunisikiliza.

- a) Tambua kipera katika dondoo. (alama 1)
- b) Eleza sifa za kipera ulichotaja katika (i) (alama 4)
- c) Eleza dhima zozote mbili za kipera ulichotaja katika (i) (alama 2)
- d) Tanzu za fasihi huingiliana na kutegemeana. Thibitisha kauli hii kwa kurejelea kifungu hiki. (alama 5)
- e) Eleza toni iliyobainika katika kifungu. (alama 2)
- f) Fafanua mbinu za kimtindo zinazodhihirika katika kifungu hiki. (alama 6)

39. Soma kifungu kifutacho kisha ujibu maswali yanayofata.

Basi kizito Matukio alipewa Cheo kikubwa kutokana na uchapakazi wake. Shirika alilokuwa akifanya kazi likawa na matumaini makubwa. Kizito naye badala ya kuchapa kazi akawa anajigamba na kujitapa mitaani. “Ukubwa ninaujua miye. Mimi ndiye Kizito hapa. Kizito Mzito mimi, akaringa. Akawadharau akina Wanjiku. Amina na Shikuku. Akajitosa kwenye raha bila kujali na kuvaa suti nzito alizoagizia kwa fedha za shirika. Muda si muda shirika likaingia hasara. Mwishowe ametimuliwa kazini na wazito wenyewe. Ameondoka na mkoba mzito wa madeni na fedheha: nguo sasa anavaa za matambara mazito! Jamani uzito unakowapeleka wazito.

- i) Onyesha kwa nini kipera hiki ni sogla (al.4)
- ii) Fafanua vipengele viwili vya kimtindo vilivyotumika katika utungo huu. (al.2)
- iii) Eleza matatizo utakayokumbana nayo nyanjani ukikusanya kazi ya kipera hiki (al.4)
- iv) Taja mifano mitatu ya ngomezi za kisasa (al.3)
- v) Eleza hasara nne za miviga? (al.4)
- vi) Fafanua umuhimu wa misimu ya kisasa. (al.3)

40. Soma kifungu hiki kisha ujibu maswali.

Umeanguka mwamba

Jabali tuloegemea

Lilotupa kimbilio

Mahasidi kutishia

Mti mkuu umegwa

Wana wa ndege wa wapi?

Bila shaka hangaiko

Metukumba makinda.

Angalikuwa pamwe nasi

Maulana mungu wetu

Swali hilo tungemuuliza

Mbona kaacha mauko

Ngome yetu kuvamia?

Ela mwenyewe Mwenza

Ajua hatima yetu
Lilobaki kumwamini
Riziki kutuangushia.

Maswali

- a) Huu ni wimbo wa aina gani? Thibitisha. Alama 4
- b) Bainisha vipengele vitano vya kimtindo vilivyotumika katika wimbo huu. Alama 5
- c) Tungo za aina hii zinaendelea kupoteza umaarufu katika jamii yako. Fafanua hoja nne utakazotumia kuishawishi jamii yako kuinga dhidi ya hali hii. Alama 4
- d) Eleza sababu tatu za kukusanya habari kuhusu kipera hiki kwa kutumia mbinu ya kushiriki. Alama 3
- e) **Ainisha kifungu kifuatacho cha sifo. Thibitisha kwa hoja nne.** Alama 4
- Ndimi Kiluki jogoo la kijijini
Jogoo la kijijini liwikialo jijini
Jogoo liloyavunja makoo ya jijini
Makoo yote yanisifia
Wangu ukoo ni wa wafalme
Kilimo ndo nguzo yetu
Kiluki nalima maekari kwa maekari
Siku chache natumia
Kandanda nasakata
Asonijua Makinduni ni
nani? Mbeleni
ajitambulishe.

41. Soma utungo ufatao kisha ujibu maswali

“Hapo zamani za kale, kale sana kabla ya ujio wa manabii Issa, Musa ama hata Yesu, walimwengu wote waliishi pamoja kama ndugu na dada. Hakukuwepo haya makabila tunayoyasikia yakitajwa kila siku. Hakukuwepo na utabaka. Hapakuwepo na maskini. Watu wote waliishi pamoja kama wafanyavyo wanyama wa familia moja. Hakukuwepo na tofauti na tamaa ya uongozi na kujitakia kwa wananchi. Ubinafsi.

Mwanadamu alipogundua umoja aliopewa na Mungu wake, alianza kusoma mengi mno na kutaka kujua mengi kuhusu Mola. Alidhani kwamba Mungu aliishi mbinguni. Hivyo basi, wanadamu wote waliitana pamoja katika kamkunji; mkutano wa siri, waratibu jinsi wangeweza kumfikia mwenyezi Mungu. Mwisho wa kikao, walikubaliana kuwa waanze kujenga ukuta

mkubwa ambao ungewawezesha kufika juu mbinguni na kuzungumza moja kwa moja na Mola Mkuu.

Siku iliyofuatia waliingia katika kazi. Huyu alileta jiwe hili na huyu msumari huu. Kazi ilifanywa kwa kujitolea na jitihada kuu kila mmoja akiamini kuwa atakaye kilicho mvunguni ni sharti ainame. Aidha, mgaagaa na upwa hali wali mkavu. Ukuta wao ulipanda kwa kasi. Wazee wenye busara walijaribu kuwaonya wajenzi dhidi ya hatua hii yao ila wakashikilia msimamo wao wa kutaka kuonana na Muumba wa mbingu na ardhi ana kwa ana. Mungu alipoona kuwa mwanadamu amejawa na kiburi, aliwachanganya wajenzi kwa kuzichanganya lugha zao. Hili liliwanya kutoelewana kiasi kwamba fundi mmoja alipoomba aletewa bisibisi aliletewa nyundo. Hatimaye ukuta mzima ulianguka na kuwaangamiza wajenzi na waliosalia wakabaki kutoelewana lugha zao. Hii ndiyo sababu wanadamu wana lugha tofauti.”

Kutoka: Meja S. Bukachi- Mola Mkuu (Riwaya)

- a) Tambua kipera hiki cha hadithi. (Alama 2)
- b) Wewe ni mtafiti uliye nyanjani kwa uchunguzi zaidi kuhusu kipera hiki:
 - (i) Taja mbinu tatu utakazotumia katika utafiti wako. (Alama 3)
 - (ii) Upi umuhimu wa kukusanya na kuhifadi tungo kama hizi? (alama 5)
 - (iii) Taja njia tano zinazotumiwa na jamii ya kisasa kuendeleza fasihi simulizi. (alama 5)

42. Soma makala yafwatayo kisha ujibu maswali yafwatayo

Hapo zamani za kale, paloindokea mtu mmoja kwa jina mzee Kata. Mzee Kata alikuwa na wake wawili. Mke wa kwanza aliitwa Neema na wa pili aliitwa Nduli. Kila mmoja wa wake hawa alikuwa na mtoto mmoja. Neema alikuwa na mtoto wa kike kwa jina Majaliwa. Majaliwa alikuwa ameumbwa akaumbika. Uso wake ulihimili macho meupe mfano wa theluji. Meno yake ya juu yalipangika kwa njia ambayo iliyafanya kuacha mwanya ambao ulifanya tabasamu yake kuwa ya mvuto wa sumaki. Urembo wa Majaliwa, kama walivyosema wengi, ungemtoa nyoka yeyote pangoni.

Kwa upande mwingine Kutu, bintiye Nduli, alikuwa mwenye sura mbaya ya kutisha. Uso wake usiopendeza ulimfanya kuonekana kama ajuza wa miaka mia moja! Tabia yake ya ukorofi ilikoleza mvuto wake hasi. Vijana wa kijijini walimfanyia inadi kila mara kwa kumkumbusha kuwa hakufaa kuringa. “Sura kama kiboko”, wangemtania

Tofauti za kiumbo kati ya Majaliwa na Kutu zilizua uhasama mkubwa kati ya ndugu hawa, sikwambii mama zao. Hali hii ilizidishwa Zaidi na nongwa za kila siku zilizotokana na ukewenza. Familia yam zee Kata ikawa medaniya vita vya wenyewe kwa wenyewe. Hali ya mtafaruku iliendelea kuikosesha nyumba yam zee kata amani. Asubuhi moja, Mzee Kata aliamka kama kawaida yake, alijikohoza kama isharaya kutangaza kufika kwake. Daima hakupenda kuzungumza na wakeze asubuhi na mapema. Aliamini kuwa wangemletea nuksi. Kinyume na siku nyingine, mzee Kata hakuitikiwa. Ilibidi kujikaribisha nyumbani mwake. Mara tu alipovuka kizingiti cha kijumba hicho, alitupa macho yake juu yakitanda cha mayoweambapo mke wake alijinyosha twaa kakauka kama ukuni; hanapumzi. Weupe wa macho yake na mapovu yaliyomtoka kinywani yalimhakikishia Mzee Kata kuwa Neema kampungia mkono. Harufu kali ya sumu ilihanikiza hewa kumwarifu kuwa Mzee kata kuwa mkewe kafa kwa kutendwa na mkemwenza

Maisha ya Majaliwa yalichukua mkondo mpya baada ya tanzia hii. Mama wa kambo sasa alipata mwanya wa kumhini majaliwa. Kazi zote za nyumbani aliachiwa yeye. Huku Kutu akiachwa huru kucheza. Majaliwa alipewa chakula hapa; wengine wakila biriani yeye alipewa wali wa kawaida. Mavazi yake yaligeuka matambara. Siku zilivyozi kusonga ndivyo mateso yalivyoongezeka. Mama wa kambo alizidisha wivu wake kwa majaliwa. Hata Majaliwa alipovunja ungo na wachumba kuja kumposa, mama wa kambo aliwafukuzia mbali. Wenine walihimizwa kumposa Kutu. Wachumba waliochachawa kutaka kumuoa majaliwa wakidai kuwa hawamtaki Kutu kwa sababu ya kiburi chake, walinyeshewa matusi, wakahizinika na kujiendea zao.

Siku moja alitokea kijana mmoja makini. alikuja amavalia gwanda jeusi lililojiinamia kwa uchovu. Viatu alivyovaa vilikuwa vimejichokea kwa kupiga lami. Kofia iliokuwa kichwani pake ilitosha kumhakikishia mama wa kambo kuwa huyu alikuwa fakiri. Mama mtu alikubali mara moja posa ya kijana huyu kwa Majaliwa akijua kuwa angeadhibika. Aliamini amemtokomezwa Majaliwa ndani ya lindi la ulitima. Mzee Kata naye hakisita kumwoza Majaliwa kwa kiajana huyu maana aliiona hii kama fursa ya pekee ya kumwepusha vitimbi vya mama wa kambo

Majaliwa aliandamana na mume wake hadi Kijiji cha peponi ambako kijana huyu alishi. Wallingia katika nyumba ya msonge ambamo Majaliwa alitarajia kuanza Maisha ya ndoa. Walitayarisha chajio, wakala na kulala.

Asubuhi, Majaliwa aliamshwa na nyimbo za ndege. Alipofunguamacho, alijikuta kalala ndani mya chumba chenye sakafu ya vigae. Ukuta wa chumba hicho ulikuwa wa rangi wa zari.

Mapambo ya dhahabu yalitundkwa ukutani. Kumbe kijana aliyemuoa hakuwa maskini kama ilivyodhaniwa! Alikuwa mwana wa mfalme! Na hili lilikuwa kasri hasa! Majaliwa hakueza kuamini! Alikuwa ameamkia Maisha ambayo hakuwahi yawazia.

Alipoingia sebuleni alimpata mama yake mpenzi, akiwa na tabasamu ya milele usoni.

Walikumbatiana kwa shauku kuu. Kumbe kijana huyo alikuwa ametumwa na mamake Majaliwa! Mumewe majaliwa alishuhudia kwa umbali. Machozi ya mama mtu na mwanawe yakilovya vifua vyao na kuyeyusha simanzi na kuyeyusha simanzi iliyokuwa imeyaandama Maisha yao. Tangu siku hiyi, watu hawa wallishi kwa raha mstarehe. Hadithi yangu inaishia hapo.

- a) Taja na utolee mifano mbinu sita za kimtindo zilizotumiwa katika utungo huu (al.3)
- b) Utungo huu unaweza kuainishwa kama ngamo, toa sababu (al.1)
- c) Fafanua umuhimu nne wa formula ya kumalizia katika utungo huu (al. 4)
- d) Taja shughuli moja ya kijamii katika jamii ya utungo huu (al. 1)
- e) Jadili tatizo moja la ukewenza katika utungo huu (al.1)
- f) Taja na ufafanue dhima tano ya utungo huu katika jamii yake (al.5)
- g) Taja mambo mawili ambayo fanani anaweza kutekeleza ili kuufanya utungo huu uwe wa kuvutia Zaidi (al. 1)
- h) Miviga ni nini? (al.1)
- i) Taja hasara tatu za miviga (al.3)

43. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali

Ndimi Nguli, dume la ukoo mtukufu

Ulojipambanua kwa mabingwa

Wachezaji hodari wa ngoma

Ndimi dume liloingia nyanjani

Makoo yakatetemeka

Yakang'ang'ania gozi kusakata nami.

- (a) Tambulisha kipera kinachojitokeza katika kifungu hiki. (alama 2)
- (b) Eleza sifa tano bainifu za kipera hiki katika fasihi simulizi. (alama 10)
- (c) Fafanua umuhimu wa kipera hiki. (alama 8)

44. Hamkuona jinsi tulivyowapiga magoli

Hamkuona vile tuliwala chenga kila mara

Itakuwaje timu mbovu kama hii

Kuchezea miamba kama sisi

Niliwafunga baada ya sekunde wakati ule nitashindwaje leo?

Maswali

(a) Tambua kipera kinachodokezwa na maelezo haya na ukifafanue

(alama 2)

(b) Fafanua umuhimu wa kipera cha fasihi ulichotambua katika (a)

(alama 3)

(c) Fafanua sifa zozote nne za kipera ulichokitaja katika swali la (a)

(alama 4)

(d) Ni changamoto zipi zinazoweza kumkumba mtafiti akifanya utafiti wa soganyanjani

(alama 3)

(e) Wewe ni mwigizaji wa michezo ya jukwaani. Eleza mambo sita ambayo utazingatia ili kufanikisha uigizaji wako.

(alama4)

(f) Onyesha jinsi methali ni utanzu tegemezi kwa kueleza miktadha ambapo hutumiwa.

(alama 4)

45. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

(a) A: Kumbe mambo yenyewe rahisi hivi?

B: Rahisi, lakini usije ukabakwa tena

A: Hapana, safari hii itakuwa zamu yako. (Alimrudishia ... huku akichekacheka)

C: Hapajaharibika mambo mama'ngu. Kwani la ajabu lipi? Sasa miye namsubiri

Bakari mpya tu, hichi kikongwe nikipe talaka.(Akitabasamu)

D: Haachwi mtu hapa. Tutabanana humo humo. Yeye atakuwa mke mdogo na mimi mkubwa.

(i) Bainisha kipera cha utungo huu. (alama 1)

(ii) Toa sababu mbili kuthibitisha jibu lako la (i) hapo juu. (alama 2)

(iii) Eleza manufaa saba ambayo jamii hunufaika nayo kwa kushiriki katika kipera hiki. (alama 7)

(b) Soma kifungu ufuatao kisha ujibu maswali.

Siwezi kuhutubu. Mimi sikuwafundisha ubaguzi. Kwa nini mnabaguana? Kwa nini hamukuwapa watu wa matabaka yote nafasi ya kuzungumza? Kwa nini? Kwa nini mnafanya hali hii ya kuwa kuna watu na nusu watu? Nataka wazungumze wale ambao hawata sifu tu.

- (i) Bainisha kipera cha utungo huu. (alama 2)
- (ii) Eleza mitindo mitatu katika kifungu hiki. (alama 3)
- (iii) Eleza majukumu matano ya kipera hiki katika jamii. (alama 5)

46. Soma utungo ufatao kisha ujibu maswali

Ikiwa kweli wewe ni mkazamwanangu,
Nami ndiye niliomba uhai mwana unoringia,
Anokufanya upite ukinitemea mate,
Chakula kuninyima, wajukuu kunikataza ushirika,
Miungu na waone chozi langu, wasikie kilio changu,
Mizimu na waone uchungu wangu,
Radhi zao wasiwahi kukupa,
Laana wakumiminie,
Uje kulizwa mara mia na wanao,
Usiwahi kufurahia hata siku moja pato lao,
Watalokupa likuletee simanzi badala ya furaha,
Wakazawanao wasikuuguze katika utu uzima wako!

(Kutoka: Assumpta K. Matei- Fani ya Fasihi Simulizi, uk 145)

- (a) Tambua kipera hiki cha fasihi simulizi (alama 2)
- (b) Jinsia ya nafsi neni ni gani? (alama 2)
- (c) Eleza sifa zozote sita za kipera hiki cha fasihi simulizi. (alama 6)
- (d) Fafanua umuhimu wa kipera ulichokitaja hapo juu katika jamii. (alama 4)
- (e) Fafanua njia sita jinsi jamii ya kisasa inavyojaribu kuendeleza fasihi simulizi. (alama 6)

SEHEMU B

MASWALI YA MADA ZOTE ZA FASIHI SIMULIZI

UTANGULIZI WA FASIHI

- 1) Eleza kwa tafsili maana ya fasihi.
- 2) Ainisha tanzu mbili kuu za fasihi.
- 3) Tofautisha kati ya fasihi simulizi na fasihi andishi.
- 4) Fafanua Uhusiano / ubia uliopo baina ya fasihi simulizi na fasihi andishi.
- 5) Huku ukitoa mifano kem kem, eleza dhima zozote tano za fasihi simulizi.
- 6) Fafanua Maana ya fasihi simulizi.
- 7) Taja Vipengele muhimu katika uwasilishaji wa fasihi simulizi.
- 8) Orodhesha vipera vikuu vya fasihi simulizi
- 9) Taja na ufafanue sifa bainifu za fasihi simulizi.

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY)

MASIMULIZI/HADITHI

- 1) Eleza kwa tafsili maana ya ngano/ hadithi.
- 2) Fafanua Vipengele muhimu katika uchanganuzi wa hadithi.
- 3) Taja na ueleze aina zozote tano za ngano/hadithi.
- 4) Fafanua sifa zozote tano za hadithi.
- 5) Jadili Umuhimu wa utangulizi maalum katika utambaji wa hadithi.
- 6) Eleza Umuhimu wa kiishio maalumu katika utambaji wa hadithi.
- 7) Ni kwa nini ngano zilitambwa usiku?
- 8) Eleza Umuhimu wa nyimbo katika utambaji wa ngano
- 9) Jadili Sifa bainifu za mtambaji bora
- 10) Fafanua majukumu ya ngano au hadithi.
- 11) Eleza maana Visasili.
- 12) Jadili dhima ya visasili katika jamii.
- 13) Eleza kwa fasilili maana hadithi ya kiayari.
- 14) Jadili sifa mbalimbali za hadithi ya kiayari.
- 15) Fafanua Umuhimu wa hekaya katika jamii
- 16) Hurafa ni nini?
- 17) Eleza Sababu nne za fanani au mtambaji kutumia wahusika wanyama katika hurafa:
- 18) Eleza Sifa sita za hadithi ya hurafa
- 19) Ngano za mazimwi ni hadithi za aina gani?
- 20) Ainisha sifa za ngano za mazimwi.
- 21) Jadili umuhimu wa ngano za mazimwi.
- 22) Eleza maana ya Ngano za mtanziko.
- 23) Jadili Umuhimu wa ngano za mtanziko.

- 24) Fafanua maana Ngano za usuli.
- 25) Mighani ni nini?
- 26) Fafanua sifa bainifu za Mighani
- 27) Jadili Umuhimu wa mighani katika jamii
- 28) Eleza maana ya Mbazi.
- 29) Fafanua maana ya Istiara.
- 30) Eleza sababu nne za Kufifia kwa hadithi.

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY)

MAIGIZO

- 1) Eleza maana ya maigizo katika fasihi simulizi.
- 2) Fafanua sifa za Maigizo katika jamii
- 3) Huku ukitoa mifano, ainisha aina mbili kuu za maigizo.
- 4) Pambanua sifa za Maigizo ya kawaida
- 5) Taja vipera vikuu vya maigizo.
- 6) Eleza maana ya Vichekesho.
- 7) Vichekesho huwa na sifa kadhaa. jadili
- 8) Eleza Umuhimu wa vichekesho.
- 9) Eleza maana ya miviga/mivigha.
- 10) Fafanua sifa zozote nane za miviga.
- 11) Eleza umuhimu wa miviga katika jamii.
- 12) Eleza udhaifu wa miviga katika jamii ya sasa
- 13) Nini maana ya ngomezi katika fasihi simulizi.
- 14) Eleza sifa zozote tano za ngomezi.
- 15) Eleza vizingiti vya ngomezi.
- 16) Huku kitoa mifano, eleza dhima zozote tano za ngomezi.
- 17) Fafanua Udhaifu wa ngomezi.
- 18) Eleza maana ya Michezo ya watoto.
- 19) Fafanua Sifa za michezo ya watoto.
- 20) Eleza Umuhimu wa michezo ya watoto.
- 21) Fafanua maana ya Matambiko.
- 22) Taja sifa kadhaa za matambiko

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY)

MAZUNGUMZO

- 1) Mazungumzo ni nini katika fasihi simulizi?
- 2) Ni nini maana ya ulumbi.
- 3) Taja tanzu mbili kuu za ulumbi
- 4) Eleza sifa zozote kumi za ulumbi au mlumbi.
- 5) Eleza umuhimu wa ulumbi kama fani ya mazungumzo katika jamii.
- 6) Huku ukitoa mifano, bainisha sifa nne za malumbano ya utani.
- 7) Fafanua majukumu matano ya malumbano ya utani katika jamii.
- 8) Fafanua changamoto mbalimbali zinazokabili malumbano ya utani
- 9) Eleza maana ya Mawaidha.
- 10) Huku ukitoa mifano, bainisha sifa nne za Mawaidha
- 11) Ni mambo yepi ambayo huuhusisha katika uwasilishaji wa mawaidha?
- 12) Taja vigezo vinavyozingatiwa katika kueleza Mawaidha
- 13) Eleza dhima zozote saba za mawaidha katika fasihi simulizi.
- 14) Fafanua maana ya maafizo.
- 15) Eleza sifa zozote tano za maafizo.
- 16) Eleza umuhimu wa maafizo katika jamii.
- 17) Eleza maana ya Soga.
- 18) Fafanua sifa za soga katika fasihi simulizi
- 19) Jadili umuhimu wa soga

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY))

SEMI.

- 1) Eleza kwa tafsili maana ya semi
- 2) Eleza sifa nane za Semi katika fasihi simulizi
- 3) Ainisha mifano minane ya tanzu fupi katika fasihi simulizi.
- 4) Eleza maana ya methali.
- 5) Huku ukita mifano, eleza nduni/sifa zozote tano za methali.
- 6) Huku ukitoa mifano maridhawa, eleza jinsi fani/mtindo/ matumizi ya lugha yanavyodhihirika katika methali. Eleza muundo wa methali kwa mujibu wa tamathali za lugha mbalimbali.
- 7) Jadili dhana ya uianishaji/ vigezo vinavyotumika katika uainishaji wa methali.
- 8) Eleza uamilifu /majukumu mbalimbali ya methali katika jamii
- 9) Eleza kwa tafsili maana ya vitendawili.
- 10) Huku ukitoa mifano, ainisha/eleza aina zozote nne za vitendawili.
- 11) Fafanua sifa bainifu zozote tano za vitendawili

- 12) Huku ukitoa mifano, eleza dhima zozote kumi za vitendawili katika jamii.
- 13) Fafanua Mtindo au fani mbalimbali katika vitendawili.
- 14) Eleza uwiano na tofauti baina ya vitendawili na methali.
- 15) Eleza maana ya Mafumbo.
- 16) Fafanua sifa saba za Mafumbo
- 17) Jadili Umuhimu wa mafumbo.
- 18) Fafanua maana ya nahau.
- 19) Jadili sifa tano za Nahau
- 20) taja mitindo na muundo mbalimbali wa nahau
- 21) Fafanua Umuhimu wa nahau.
- 22) Fafanua maana ya Misemo.
- 23) Taja sifa zote saba za Misemo
- 24) Eleza Umuhimu wa misemo katika jamii ya sasa.
- 25) Tanakali za sauti ni nini ?
- 26) Fafanua sifa zozote za tanakali za sauti
- 27) Jadili Umuhimu wa tanakali za sauti.
- 28) Eleza maana ya vitanza ndimi.
- 29) Fafanua sifa zozote tano za vitanza ndimi.
- 30) Eleza dhima zozote kumi za vitanza ndimi.
- 31) Huku ukitoa mifano, eleza maana ya misimu/simo katika fasihi simulizi.
- 32) Fafanua sifa zozote tano za misimo.
- 33) Eleza uamilifu /majukumu mbalimbali ya misimu katika jamii.
- 34) Huku ukitoa mifano eleza mbinu zozote tano zinzotumiwa kuunda misimu.
- 35) Fafanua mchango au nafasi ya misimu katika sarufi ya kiswahili
- 36) Huku ukitoa mifano, eleza maana ya lakabu katika fasihi simulizi.
- 37) Fafanua vigezo mbalimbali vinavyosababisha kuundwa kwa lakabu.
- 38) Eleza sifa za lakabu katika jamii.
- 39) Eleza umuhimu wa lakabu katika jamii.

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY))

USHAIRI SIMULIZI.

- 1) Eleza maana ya ushairi simulizi.
- 2) Fafanua sifa zozote nane za ushairi simulizi.
- 3) Ushairi simulizi huainishwa kwa vigezo kadhaa. vitaje

- 4) Huku ukitoa mifano, eleza dhima zozote kumi za ushairi simulizi.
- 5) Ainisha vipera vikuu vya ushairi imulizi.
- 6) Fafanua sifa saba za Maghani
- 7) Taja aina mbili kuu za maghani.
- 8) Vipera vya maigizo ni vifuatavyo:.
- 9) Eleza maana ya majigambo/vivugo.
- 10) Eleza sifa zozote tano za majigambo
- 11) Huku ukitoa mifano, jadili hasara za majigambo katika jamii.
- 12) Fafanua mbinu zozote kumi zinazoweza kufanikisha uwasilishaji wa majigambo.
- 13) Fafanua maana ya Maghani ya masimulizi.
- 14) Ainisha Vipera vya maghani ya masimulizi
- 15) Fafanua sifa za Tendi katika ushairi simulizi
- 16) Eleza maana ya Ngonjera.
- 17) Eleza maana ya nyimbo.
- 18) Eleza sifa za kimuundo katika kipera cha nyimbo.
- 19) Eleza Utendaji wa nyimbo katika fasihi simulizi
- 20) Fafanua sifa za kishairi za Nyimbo
- 21) Fafanua Umuhimu wa upigaji makofi katika uwasilishaji wa wimbo.
- 22) Taja vigezo vinavyozingatiwa katika kuainishwa Nyimbo
(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY))
- 23) Eleza maana ya Nyiso.
- 24) fafanua sifa na umuhimu wa nyiso
- 25) Eleza maana ya Sifo / tukuzo.
- 26) Fafanua sifa za sifo katika jamii
- 27) Jadili umuhimu wa sifo au tukuzo katika jamii
- 28) Mbolezi / tahalili ni nini?
- 29) pambanua sifa za mbolezi katika jamii
- 30) Jadili Umuhimu wa mbolezi.
- 31) Fafanua kwa tafsili Nyimbo za kidini.
- 32) Jadili sifa za Nyimbo za kidini.
- 33) Fafanua Umuhimu wa nyimbo za kidini.
- 34) Fafanua sita tano za Tumbuizo
- 35) Jadili Umuhimu wa nyimbo za tumbuizo.
- 36) Eleza maana ya Hodiya / chapuzo.

- 37) Jadili sifa sita za hodiya katika jamii
- 38) Fafanua umuhimu wa hodiya.
- 39) Eleza maana ya Nyimbo za mapenzi.
- 40) Taja sifa zozote nane za nyimbo za mapenzi
- 41) Fafanua umuhimu wa nyimbo za mapenzi.
- 42) Jadili Umuhimu wa nyimbo za vita.
- 43) Fafanua maana ya Kongozi.
- 44) Fafanua sifa na umuhimu wa kongozi katika jamii
- 45) Eleza maana ya Bembea/ bembelezi / pembejezi.
- 46) Zitaje sifa nane za Bembelezi
- 47) Jadili Umuhimu wa bembea.
- 48) Nyimbo za kisiasa huwa na umuhimu na sifa kadhaa. Zitaje
- 49) Taja Sifa za nyimbo za watoto.
- 50) Fafanua majukumu ya nyimbo za watoto
- 51) Fafanua maana ya nyimbo zifuatazo
 - a. nyimbo jaadiya.
 - b. kimai.
 - c. wawe/ vave
 - d. Tenzi..
- 52) Eleza umuhimu wa nyimbo katika jamii.

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY))

UTAFITI WA FASIHI SIMULIZI

- 1) Eleza maana ya utafiti.
- 2) Fafanua hatua muhimu/ vipengele vya kimsingi katika utafiti wa fasihi simulizi.
- 3) Eleza matatizo au vizingiti vyovyote kumi vinavyoweza kumkabili mtafiti wa fasihi simulizi.
- 4) Fafanua mikakati ya kuendeleza fasihi simulizi.
- 5) Jadili Vikwazo vinavyotinga ukuaji wa fasihi simulizi.
- 6) Jadili Umuhimu wa kukusanya na kuhifadhi fasihi simulizi.
- 7) Eleza Umuhimu wa utafiti wa fasihi simulizi.
- 8) Taja Mambo yanayosababisha kubadilika kwa fasihi simulizi.
- 9) Jadili Mchango wa fasihi simulizi kwa fasihi andishi.
- 10)jadili Uhifadhi wa kazi ya fasihi
- 11) Jadili Athari za mbinu mbalimbali za uhifadhi za fasihi simulizi.

12) Fafanua Mbinu zozote sita za kuhifadhi na kukusanya data.

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY))

MASWALI YA FASIHI SIMULIZI.

- 1) Kufahamu na kuainisha vipera mbalimbali vya fasihi simulizi.
- 2) Kutoa kijezezi au fasiri mwafaka cha kila kipera cha fasihi simulizi.
- 3) Kueleza na kutoa mifano mwafaka umuhimu au dhima ya kila kipera cha fasihi simulizi.
- 4) Kubainisha sifa anuwai za kila kipera cha fasihi simulizi.
- 5) Kutoa mifano ya kila kipera cha fasihi simulizi.
- 6) Kufafanua fani, wahusika, mtindo, matumizi ya lugha, tamathali zilizotumika na muundo wa kila kipera cha fasihi simulizi.
- 7) Kubainisha mchakato wa utafiti wa fasihi simulizi.
- 8) Kutambua vifaa, mbinu vya kukusanya na kuhifadhi kazi za fasihi simulizi.
- 9) Kujadili funzo au mafunzo yanayotolewa katika kila kipera husika.
- 10) Kueleza dhamira na maudhui ya kipera husika.
- 11) Kulinganisha na kutofautisha vipera anuwai vya fasihi simulizi.
 - ✓ Hakikisha umejibu sehemu zote za maswali.
 - ✓ Urefu wa jibu au majibu uongozwe na alama za swali zilizotuzwa.
 - ✓ Aghalabu, maswali ya fasihi simulizi hulenga kipera kimoja tu.
 - ✓ Hivi karibuni utahini pia umelenga vipera vifupi.
 - ✓ Angazia vitahini vikuu katika swali.

(Kwa majibu piga simu Kwa nambari 0724351706(BWANA CHEPKWONY))